

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 343.341+343.237:343.974
DOI 10.31558/2786-5835.2022.2.15

*Дудоров Олександр Олексійович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінально-правової політики
та кримінального права Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,*

*Мовчан Роман Олександрович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ОБ'ЄДНАНЬ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ НОВЕЛ, ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ

Статтю присвячено аналізу окремих положень Закону України від 4 червня 2020 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» і пов'язаних із цими законодавчими новелами положень проекту Кримінального кодексу України.

Висвітлено співвідношення таких суміжних форм співучасті, як злочинна організація та злочинна спільнота; аргументується положення про недоцільність виокремлення злочинної спільноти як самостійної форми організованого злочинного об'єднання. З'ясовано переваги і недоліки положень потенційного кримінального закону (проекту нового Кримінального кодексу України), присвячених злочинному лідерству, участі у злочинному зібранні, зверненню за використанням злочинного впливу. Зокрема, доводиться доцільність доопрацювання проекту Кримінального кодексу України у частині: а) вміщення в його «госларій» визначення поняття злочинного впливу; б) поширення поняття злочинного лідерства на інші, крім злочинних організацій злочинні об'єднання та осіб, які не входять до складу останніх; в) зміни ступеня тяжкості такого посягання, як звернення за використанням злочинного впливу. Водночас визнається вдалість відбитого у проекті нового Кримінального кодексу України позначення злочинного лідерства як своєї організаціїно-управлінської діяльності, що відтворює і розширює злочинну поведінку, є потрібною для консолідації злочинного середовища.

Констатовано потребу: 1) фахового вирішення проблеми криміналізації встановлення або поширення злочинного впливу у тій частині, в якій така поведінка не охоплюється поняттям пособництва злочинному лідерству; 2) відмови від вичерпного переліку діянь, які утворюють пособництво у вчиненні кримінального правопорушення.

***Ключові слова:** організована злочинність, організована група, злочинна організація, злочинна спільнота, злочинний вплив, пособництво, підбурювання, співучасть, кримінально-правова протидія.*

Постановка проблеми. Збройна агресія рф проти України, черговий етап якої розпочався 24 лютого 2022 р., поставила на порядок денний необхідність

розв'язання низки проблем, пов'язаних із цієї подією, включно з адаптацією національного кримінального законодавства до умов і викликів воєнного стану [1, с. 9]. Тому без подиву сприймається як той факт, що за короткий проміжок часу в екстреному порядку було ухвалено понад десять законів, покликаних удосконалити механізм кримінально-правового регулювання суспільних відносин у відповідній сфері [2, с. 10], так і та обставина, що увага вітчизняних дослідників (і автори цих рядків не є винятками [3; 4; 5]) наразі значною мірою зосереджена на коментуванні «воєнних» оновлень чинного Кримінального кодексу України (далі – КК).

Одним із неминучих негативних наслідків такої загалом природної зміни акцентів стало те, що науковці менше зусиль концентрують на інших злободенних кримінально-правових проблемах сучасної України, зокрема на питаннях відповідальності за злочини, вчинювані організованими злочинними об'єднаннями. І це попри те, що актуальність вказаної проблематики сьогодні виглядає більш ніж очевидною, що пояснюється принаймні трьома чинниками. По-перше, тим, що відносно нещодавно законодавство у цій частині зазнало найбільших (із часу набрання чинності КК) оновлень, зумовлених ухваленням Закону України від 4 червня 2020 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» (далі – Закон від 4 червня 2020 р.). Результатом прийняття цього Закону стало не лише істотне редагування наявної ст. 255 КК, а й поява трьох нових кримінально-правових заборон (статті 255-1, 255-2, 255-3 КК), положення яких, за слушним висловлюванням А. А. Вознюка, «є складними для застосування, частково неоднозначними і дискусійними» [6, с. 51]. В умовах зростання загрози від організованої злочинності вказані законодавчі новели є необхідними, мають (повинні мати) позитивний ефект, адже передбачають елементи впливу на лідерів злочинного світу, зокрема уможлиблюють притягнення їх до кримінальної відповідальності за прояви соціально неприйнятної поведінки. Проте навіть очевидна доцільність відповідних новел не знімає гостроту питання про їхню виваженість, адекватність і життєздатність [7, с. 8]. По-друге, незважаючи на війну, офіційні кількісні показники відповідного різновиду злочинності фактично не відрізняються від довоєнних. По-третє, як справедливо зауважує О. О. Кваша, сучасні особливості організованої злочинності в Україні полягають у тому, що фактори глобалізації, з одного боку, та воєнної агресії проти нашої держави, з іншого, зумовлюють набуття організованих форм такими вкрай небезпечними явищами, як тероризм, екстремізм, сепаратизм, колабораціонізм. Загалом на сьогодні в умовах незахищеності кордонів України транснаціональний характер слід розглядати як конститутивну ознаку організованої злочинності [8, с. 484].

Питання оптимізації кримінально-правового інструментарію, за допомогою якого здійснюється протидія такому феномену, як організована злочинність, продовжують зберігати свою актуальність і в контексті діяльності Робочої групи з питань розвитку кримінального права, яка опрацьовує текст проєкту нового КК України (далі – проєкт).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обрана проблематика ставала предметом наукових розвідок таких науковців: О. О. Бахуринська, А. А. Вознюк, В. О. Гацелюк, Г. П. Жаровська, О. О. Кваша, В. О. Левчук, А. І. Максименко, А. О. Нікітін, О. В. Околіт, С. В. Перемот, В. В. Плукар, В. В. Речицький, Р. Р. Романів, У. В. Терех, М. Г. Тома, І. П. Фріс, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, К. В. Юртаєва та ін. Одним з авторів цих рядків спільно з А. А. Вознюком встановлювався специфічний зміст такої виокремленої на підставі Закону від 4 червня 2020 р. особливо кваліфікуючої ознаки злочину, передбаченого ст. 255 КК, як вчинення його особою, яка здійснює злочинний вплив, або є особою, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, зокрема у статусі «вора в законі» [9, с. 21–31]. Попри позначену творчу активність, чимало аспектів кримінально-правової протидії діяльності організованих злочинних об'єднань залишаються висвітленими не повною мірою або належать до дискусійних.

Постановка завдання. Метою цієї статті є критичне осмислення окремих спірних положень Закону від 4 червня 2020 р., за результатами чого мають бути сформульовані рекомендації щодо застосування аналізованих правових приписів, визначено недоліки останніх і запропоновано шляхи усунення цих недоліків.

Виклад основного матеріалу. Однією з новел, запроваджених на підставі Закону від 4 червня 2020 р., стало встановлення кримінальної відповідальності за створення злочинної спільноти та керівництво нею. Злочинна спільнота як своєрідна «кримінальна надорганізація» – це об'єднання двох чи більше злочинних організацій (ч. 4 ст. 255 КК). Для доведення наявності злочинної спільноти необхідно встановити кримінально-правові ознаки двох чи більше злочинних організацій (кожної окремо взятої), а потім додаткову ознаку – факт їхнього об'єднання. Про об'єднання злочинних організацій можуть свідчити: 1) встановлення єдиного керівництва злочинної спільноти, яке здійснює як одна, так і декілька осіб; 2) спільне планування або безпосереднє вчинення злочинів учасниками злочинних організацій, що входять до злочинної спільноти. Для доказування об'єднання злочинних організацій слід встановити його спосіб, причини, обставини [7, с. 19].

Очевидним недоліком нормативного формулювання, яке розглядається, є неврахування тієї обставини, що до складу злочинної спільноти можуть входити й організовані групи [9, с. 25]. Окремі дослідники зазначають, що таке законо-

давче обмеження не означає того, що до злочинної спільноти не можуть входити інші злочинні об'єднання, наприклад, організовані групи (тобто злочинною спільнотою може бути визнано об'єднання двох злочинних організацій та однієї чи кількох організованих груп) [10, с. 88–89]. Відтак визначення злочинної спільноти потребує уточнення шляхом доповнення його вказівкою на інші злочинні об'єднання. Щоправда, у науці наразі відсутня уніфікована позиція з питання, які ознаки злочинної спільноти мають бути відображені у вдосконаленому КК [11, с. 309; 12, с. 192–193].

Водночас мусимо констатувати, що набагато частіше втілений у ч. 4 ст. 255 КК підхід законодавця щодо розуміння злочинної спільноти критикується на тій підставі, що об'єднання двох чи більше злочинних організацій означає лише їх злиття в одну, більш розгалужену, з більшою кількістю структурних частин, злочинну організацію. О. О. Кваша щодо цього зазначає, що поєднання двох тотожних складових не дозволяє отримати нову якість [13, с. 397].

Тут доречно нагадати, що у законопроекті, ухваленому після доопрацювання як Закон від 4 червня 2020 р., йшлося про доповнення ст. 28 КК ч. 5, яка містила визначення злочину, вчиненого злочинною спільнотою (мався на увазі злочин, скоєний стійким ієрархічним об'єднанням кількох осіб (п'ять і більше), учасником, організатором, керівником та/або координатором якої є «злочин у законі»). У висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) на цей законопроект зверталась увага на те, що така зміна ст. 28 КК не дає можливості провести чітке розмежування злочинної організації та злочинної спільноти як суміжних форм співучасті. Фактично доказування вчинення кримінального правопорушення (далі – к. пр.) злочинною спільнотою зводилося б до встановлення факту наявності у складі відповідної форми співучасті «злочин у законі».

Критикуючи згадану законодавчу ініціативу, О. О. Бахуринська слушно зазначала, що пропонованих орієнтирів явно недостатньо для обґрунтування необхідності створення нових кримінально-правових категорій і нових нормзаборон, що породжуватиме їхню конкуренцію та інші проблеми кваліфікації. Посилаючись на зарубіжний досвід, дослідниця висловила за розроблення більш конкретного орієнтиру відмежування злочинної спільноти від злочинної організації: «Кримінальний закон, спираючись на принцип системності, повинен містити конкретні ознаки, характерні для кожного з передбачених у ньому організованих злочинних об'єднань, найважливішими з яких мають бути: структурні та організаційні особливості, загальна мета, взаємодія між членами для її реалізації» [12, с. 191–194].

До слова, О. О. Кваша, закидаючи О. О. Бахуринській підтримку редакції ст. 255 КК, оновленої на підставі Закону від 4 червня 2020 р., не погоджується

з тим, що «тут простежується більш конкретний орієнтир відмежування злочинної спільноти від злочинної організації як за структурними, так і за цільовими ознаками, а також чітко підкреслюється ознака суб'єктного складу такої спільноти – об'єднання злочинних організацій [13, с. 398–399]. Але ж наведене висловлювання О. О. Бахуринської стосується зовсім не Закону від 4 червня 2020 р., а відповідних положень Кримінального кодексу Республіки Казахстан. Подібна некоректність наукову полеміку точно не прикрашає.

Деякі автори відсутність закріпленого у ст. 28 КК визначення злочинної спільноти називають недоліком Закону від 4 червня 2020 р. [14, с. 227; 15]. Наприклад, О. І. Міневич визнає правовою помилкою порушення системних зв'язків між нормами Загальної та Особливої частини КК. Дослідниця наголошує на тому, що за ч. 4 ст. 255 КК злочинна спільнота – це об'єднання двох чи більше злочинних організацій. У ч. 4 ст. 28 КК закріплені обов'язкові ознаки злочинної організації, які відображають її специфіку. Однак відповідних ознак злочинної спільноти законодавець не визначив і необхідних доповнень до ст. 28 не зробив, унаслідок чого у Загальній частині КК будь-яка вказівка на злочинну спільноту відсутня [16, с. 123]. Подібно висловлюється і О. О. Кваша¹.

Переконані у тому, що змістовна дискусія і щодо ознак злочинної спільноти, і щодо доцільності згадування про неї у Загальній частині КК має сенс лише після ствердної відповіді на інше, найбільш принципове питання, а саме: чи була (існує тепер) потреба у вказівці на таку нову форму організованого злочинного об'єднання у ч. 4 ст. 255 КК?

Вважаємо правильною позицію А. А. Вознюка, який навів низку слушних аргументів на користь того, що запровадження аналізованої форми співучасті було не лише необґрунтованим, а й шкідливим кроком. По-перше, і про це вже зазначалось, органам досудового розслідування необхідно довести кримінально-правові ознаки кожної окремо взятої злочинної організації, а потім додаткову ознаку – факт об'єднання злочинних організацій. Подібно висловлюються і деякі інші автори [17, с. 80]. По-друге, очевидно, що виникають проблеми з кваліфікацією, адже об'єднання можуть бути як тимчасовими, так і постійними. Якщо учасники злочинної організації об'єднуються назавжди, то постає питання, як кваліфікувати дії учасників таких об'єднань – як вчиненні у складі злочинної організації чи злочинної спільноти? По-третє, у КК і так вистачає норм, які створюють не виправдану конкуренцію, а надалі формується неоднакова

¹ Нагадаємо, що під час підготовки до другого читання аналізованого законопроекту, ухваленого як Закон від 4 червня 2020 р., народним депутатом України І. П. Фрісом, переконаним в якісній відмінності злочинної спільноти від злочинної організації, висувалася пропозиція доповнити ст. 28 КК частиною 5 відповідного змісту («Злочин визнається вчиненим злочинною спільнотою, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох організованих злочинних груп або злочинних організацій»), проте ця пропозиція не знайшла підтримки у стінах парламенту [7, с. 79].

практика кримінально-правової оцінки подібних діянь (як вдалий приклад наводиться кваліфікація діянь учасників «ДНР» та «ЛНР», а також осіб, які їм сприяють); запровадження ще одного нового злочинного об'єднання (злочинної спільноти) ще більше заплутує практику. По-четверте, на основі попереднього аналізу зареєстрованих випадків вчинення злочину, передбаченого ст. 255 КК, а також результатів вивчення судової практики прогнозується, що злочинні спільноти, якщо і будуть виявлятися, то не частіше 1–2 на рік, а відповідних обвинувальних вироків варто очікувати ще рідше [18, с. 180]. Позицію А. А. Вознюка підтримує О. В. Околіт [10, с. 93].

Співзвучно висловлюється О. О. Кваша, переконана у тому, що наявних у кримінальному законі до ухвалення Закону від 4 червня 2020 р. чотирьох форм співучасті цілком вистачало для забезпечення належної кримінально-правової протидії спільній злочинній діяльності, зокрема організованих. Введення до ст. 255 КК нової форми співучасті (злочинна спільнота) лише ускладнює роботу системи кримінальної юстиції. Зважаючи на семантичне, філософське, соціологічне тлумачення терміна «організація», де ключовими для розуміння його суті є поняття системи, структури, цілісності, взаємодії, мети, саме поняття злочинної організації є найбільш обґрунтованим у контексті кримінально-правової протидії організованій злочинності [13, с. 397, 399].

З огляду на викладене, як виважений розцінюємо підхід розробників проекту, які пропонують у ньому передбачити відповідальність за створення або участь в організованій групі або злочинній організації (ст. 7.1.4 і ст. 7.1.5, відповідно), не згадуючи при цьому про злочинні спільноти. Таку саму оцінку проекту в цій частині дає й О. О. Кваша, констатує, що його розробники відмовляються від впровадження поняття «злочинна спільнота» у термінологію нового КК: воно не міститься ні серед форм співучасті у к. пр. у Загальній частині, ні в Особливій частині [8, с. 481].

Цікаво, що у ч. 4 ст. 255 КК не йдеться про участь у злочинній спільноті. Відповідальність учасників останньої як учасників злочинних організацій, з яких складається злочинна спільнота, може наставати за ч. 2 (ч. 3) ст. 255 КК, а якщо учасники злочинної спільноти є організаторами або керівниками злочинної організації (її структурної частини) – за ч. 1 (ч. 3) ст. 255 КК. Проте якщо законодавець диференціював (інше питання – чи виправдано) відповідальність за створення та керівництво, з одного боку, злочинною організацією, а з іншого, злочинною спільнотою, то чому аналогічно не диференційовано відповідальність і за участь у цих структурах?

Відповідаючи на це питання, В. В. Речицький зазначає, що участь, наприклад, у банді або злочинній організації є набагато конкретнішою, ніж участь у злочинній спільноті, і, вочевидь, через це КК не передбачає відповідальності за

участь у злочинній спільноті, обмежуючись такими формами, як банда, терористична група, терористична організація та злочинна організація, а у разі вчинення відповідного к. пр. – групою осіб, групою осіб за попередньою змовою та організованою групою, участь у яких підлягає у цьому разі кримінальній відповідальності. Тому відсутність прямого згадування у чинній редакції ст. 255 КК участі у злочинній спільноті не означає відсутності відповідальності за таке діяння. Інакше об'єднання двох і більше злочинних організацій у злочинну спільноту могло б стати реальним способом уникнення кримінальної відповідальності небезпечними злочинцями [19].

У будь-якому разі з'ясована непослідовність законодавця при описанні поведінки, пов'язаної зі створенням і функціонуванням злочинних спільнот, слугує додатковим аргументом на користь втіленого у проєкті підходу, який виходить із недоцільності виокремлення цієї нової форми організованого злочинного об'єднання.

Взагалі варто відзначити, що розробники проєкту, певною мірою сприймаючи ідеї, які призвели до ухвалення Закону від 4 червня 2020 р., рухаються власним шляхом удосконалення законодавства, покликаною забезпечувати кримінально-правову протидію організованій злочинності. Зокрема, у розділі 7.1 проєкту розміщено ст. 7.1.8 «Злочинне лідерство», що виглядає альтернативою деяким чинним кримінально-правовим заборонам та в якій йдеться про особу, яка: 1) запровадила правила поведінки для учасників однієї чи кількох злочинних організацій або поширила їх на інших осіб, 2) примушувала інших осіб до дотримання таких правил, 3) представила злочинну організацію у перемовинах з іншими особами щодо злочинної діяльності, 4) організувала зібрання представників злочинних організацій, 5) розпорядилася спільними активами однієї чи кількох злочинних організацій. Перераховані дії пропонується визнавати злочином 5 ступеня.

Як бачимо, у наведеній статті проєкту йдеться не просто про набуття особою певного статусу у злочинній ієрархії (тобто про небезпечний стан особи, що у сучасних умовах є неприйнятним), а про своєрідну організаційно-управлінську діяльність, що відтворює і розширює злочинну поведінку, є «корисною» (потрібною) для консолідації злочинного середовища, тобто про конкретні дії, вчинення яких уможливорює висновок про належність особи до розряду злочинних лідерів. Як позитив розцінюємо і відсутність у розділі 7.1 проєкту жаргонізму – «вор в законі», який «завдяки» зусиллям парламентаріїв став складовою термінології КК.

Якщо раніше автори проєкту пропонували передбачити відповідальність лише за організацію зібрання представників злочинних організацій (про участь у такому зібранні не йшлося), то в актуальній на момент написання цієї статті

версії проєкту міститься ст. 7.1.6 «Участь у злочинному зібранні». Згідно з нею злочин 5 ступеня вчиняє особа, яка взяла участь у зібранні учасників двох або більше злочинних організацій чи організованих груп для: 1) планування вчинення одного або більше злочинів, 2) координації злочинної діяльності, 3) розподілу сфер злочинного впливу, 4) розподілу доходів, одержаних злочинним шляхом, 5) ресурсного забезпечення злочинної діяльності таких організацій чи організованих груп, або 6) забезпечення їхньої злочинної діяльності. Отже, акцент (на нашу думку, виправдано) зроблено не стільки на статусі учасників злочинного зібрання, скільки на його меті.

Незважаючи на сказане, запропонований розробниками проєкту концептуальний підхід до кримінально-правового забезпечення протидії криміналітету видається дещо неповним. По-перше, варто додатково подумати над відповідальністю для осіб, які надають допомогу злочинним лідерам. Наприклад, особа заподіяла іншій особі тілесні ушкодження за вказівкою злочинного лідера. Чи варто в таких випадках обмежувати кваліфікацію вчиненого статтями про к. пр. проти здоров'я особи? По-друге, недоліком проєкту є обмеження поняття злочинного лідерства лише межами злочинних організацій – за таких обставин воно не поширюватиметься на випадки злочинного лідерства серед інших злочинних об'єднань чи поодиноких злочинців [7, с. 72–73]. «...злочинне лідерство в будь-якому з його проявів ... пов'язане з існуванням певної злочинної організації (організацій): якщо її (їх) немає, то перелічені дії не можуть кваліфікуватися за ст. 5.5.2 [наразі це ст. 7.1.8 проєкту – О. Д., Р. М.], що істотно відрізняє його від концепції злочинного впливу, представлені в чинному КК...» [20, с. 49]. По-третє, навряд чи можна оцінити схвально відсутність у ст. 1.3.1 проєкту «Значення термінів Кримінального кодексу» визначення поняття злочинного впливу; тим більше, що дефініція, яка міститься у ч. 1 примітки ст. 255-1 КК, небезпідставно критикується за її заплутаність та часткову безмістовність.

Якщо у первісних версіях проєкту були відсутні підстави кримінальної відповідальності осіб, які звертаються до суб'єктів злочинного впливу за допомогою у вирішенні певних проблем – врегулювання конфлікту, повернення / неповернення боргу, отримання доходу, помсти тощо (караність цієї поведінки передбачена у ст. 255-3 КК), то наразі у проєкті міститься ст. 7.1.9, згідно з якою злочином 5 ступеня визнаються дії особи, яка звернулася до злочинного лідера щодо забезпечення законних чи незаконних інтересів шляхом використання ним злочинного впливу.

Назва цієї статті проєкту («Сприяння злочинному лідерству») навряд чи адекватно відбиває зміст її диспозиції: звернення, яке полягає у висловленні безпосередньо або через інших осіб прохання, пропозиції, заклику застосувати злочинний вплив, мабуть, нелогічно визнавати саме сприянням злочинному лі-

дерству. Водночас позитив ст. 7.1.9 проекту (порівняно зі ст. 255-3 КК) вбачається у тому, що відповідальність за цією нормою наставатиме лише за певне звернення до злочинного лідера. «З огляду на диспозицію ст. 255-3 КК України, для кваліфікації дій особи за цією статтею необов'язково, щоб вона зверталася саме до суб'єкта підвищеного злочинного впливу за застосуванням злочинного впливу. Це може бути і особа, яка здійснює, так би мовити, “звичайний” злочинний вплив» [20, с. 47].

Тут не буде зайвим нагадати, що під час обговорення законопроекту, ухваленого як Закон від 4 червня 2020 р., народний депутат України Р. О. Стефанчук пропонував не включати до КК статтю, присвячену зверненню за застосуванням злочинного впливу, на тій підставі, що запровадження цієї заборони створить загрозу подвійного інкримінування. Щодо пропозиції встановити кримінальну відповідальність за звернення до «злодія у законі» чи іншого учасника злочинної спільноти в окремі (самостійні) нормі КК, то у висновку ГНЕУ на відповідний законопроект висловлювалися співзвучні міркування: фактично у цьому разі йдеться про криміналізацію особливого виду підбурювання; хоч КК в окремих випадках і передбачає відповідальність за підбурювання до вчинення певних дій як самостійний склад к. пр., коли винну особу слід визнавати його виконавцем, такий законодавчий прийом є скоріше винятком із правил, обумовленим можливістю завдання серйозної (істотної) шкоди об'єктам кримінально-правової охорони.

Парламентські експерти (треба так розуміти) мали на увазі кримінально-правові заборони, які передбачають відповідальність за спеціальні різновиди організаторської діяльності, пособництва і підбурювання (зокрема, статті 110-2, 258-1, 258-4, 258-4, 332 КК). В юридичній літературі щодо цього зазначається, що виокремлення діянь співучасників у самостійні склади к. пр., у багатьох випадках не відповідаючи системному підходу до криміналізації діянь співучасників, призводить до безпідставного послаблення кримінальної відповідальності і нічого не додає до вже наявних механізмів протидії злочинності, а іноді навіть ускладнює цей процес [21, с. 154–155, 344, 346]. Якщо спроби законодавця диференціювати кримінальну відповідальність у вказаний спосіб виявилися невдалими, то, вочевидь, варто позбавлятися від відповідних (зайвих) заборон.

З погляду чинного законодавства, якщо у зверненні за застосуванням злочинного впливу, передбаченому ст. 255-3 КК, вбачаються також ознаки співучасті у вчиненні конкретного к. пр., то скоєне за наявності підстав слід додатково кваліфікувати із посиланням на відповідну частину ст. 27 і певну статтю Особливої частини КК, бо у цьому разі наявна різнооб'єктна ідеальна сукупність к. пр. [7, с. 61]. Водночас сьогоднішній судовій практиці відомі і випадки самостійного застосування статті КК «Звернення за застосуванням злочинного впливу» [22].

Оцінюючи у контексті сказаного ст. 7.1.9 проекту КК, яка (повторимо) містить описання злочину 5 ступеня, не можемо оминати увагою ту обставину, що так само злочинами 5 ступеня у проєкті визнаються зокрема злочинне лідерство, участь у злочинному зібранні, створення злочинної організації або участь у ній чи її діяльності, створення збройного формування або участь у ньому. Згідно з п. 5 ч. 1 ст. 3.2.5 проєкту «Санкції за злочини» злочин 5 ступеня каратиметься ув'язненням на строк від шести до восьми років (за відсутності ознак, які змінюють ступінь тяжкості злочину). Із пропонованою уніфікацією кримінальної відповідальності погодитися складно, адже ступінь суспільної небезпеки згаданих посягань немає підстав вважати однопорядковим. Відтак (звісно, за умови існування згаданої окремої норми) у проєкті має бути втілений диференційований підхід, апробований у чинному КК. Згідно з останнім звернення за застосуванням злочинного впливу (ст. 255-3 КК), а так само сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності (ст. 256 КК) караються істотно м'якше, ніж створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією (ст. 255 КК), встановлення або поширення злочинного впливу (ст. 255-1 КК), організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці) (ст. 255-2 КК).

Якщо особа безпосередньо не встановлює або не поширює в суспільстві злочинний вплив, однак надає допомогу в цьому іншим особам, то вона (за наявності підстав) повинна відповідати за пособництво у вчиненні злочину, передбаченого ст. 255-1 КК (із посиланням на ч. 5 ст. 27 КК). Уточнимо, що ст. 255-1 КК, з огляду на зроблене в її ч. 1 застереження, може бути інкримінована за відсутності ознак, зазначених у ч. 5 ст. 255 КК, тобто особа, яка умисно встановлює або поширює в суспільстві злочинний вплив, не створювала злочинної організації, злочинної спільноти, не керувала злочинною організацією, її структурними частинами, злочинною спільнотою, не брала участі у злочинній організації. Згадану допомогу надають довірені особи – особи, які користуються авторитетом серед осіб, схильних до вчинення к. пр. та злочинного способу життя, і мають значний вплив на таких осіб. Довірені особи виконують накази і розпорядження осіб, які здійснюють злочинний вплив, зокрема долають будь-який спротив правилам поведінки, встановленим «положенцем» чи «смотрящим», шляхом застосування фізичного чи психічного насильства [7, с. 45].

Зроблене у попередньому абзаці застереження «за наявності підстав» зумовлено недоліком чинної редакції ч. 5 ст. 27 КК, яка закріплює вичерпний перелік діянь, що утворюють пособництво у к. пр. Прийнятним варіантом розв'язання цієї проблеми вважаємо законодавчу реалізацію ідеї відмови від згаданого переліку – такого собі радянського спадку. Тим паче, що в межах ст. 27 КК відповідні позитивні «прецеденти» вже створено: а) норма, присвячена підбу-

рюванню (ч. 4 ст. 27 КК), передбачає, що схилити до вчинення к. пр. можна «іншим чином»; б) описання інтелектуального пособництва (ч. 5 ст. 27 КК), який набуває вигляду обіцянки заздалегідь вчинити певні дії, також подано за принципом відкритого переліку – тут використано конструкцію «або іншим чином сприяти приховуванню кримінального правопорушення».

Складно не погодитися з А. А. Вознюком, який, критикуючи проєкт, пише, що відбитий у ньому вичерпний перелік способів сприяння вчиненню к. пр. начебто відповідає вимогам законодавчої техніки і принципу правової визначеності, однак на практиці можуть траплятися й інші такі способи, що міститимуть можливість притягнути особу до кримінальної відповідальності як пособника. Дослідник вказує на релевантний зарубіжний досвід, який у цьому разі міг би бути запозичений – *de lege ferenda* [23, с. 108]. Раніше подібно закликав рухатися Т. Г. Цибулін [24, с. 8, 177].

Доречність сприйняття такого теоретичного підходу у проєкті, на нашу думку, зумовлена, з-поміж іншого, необхідністю давати кримінально-правову оцінку поведінці осіб, які, не будучи злочинними лідерами, учасниками організованих груп або злочинних організацій, сприяють злочинному лідерству шляхом встановлення або поширення злочинного впливу, а отже, мають визнаватися пособниками у вчиненні злочину, передбаченого ст. 7.1.8 проєкту.

З огляду на викладене традиційне закріплення у ч. 6 ст. 2.7.2 проєкту вичерпного переліку дій, які утворюють пособництво у вчиненні к. пр. (навіть попри наявність у цьому переліку слушної вказівки на посередництво), вимушені оцінити критично.

Відсутність у проєкті аналогу ст. 255-1 КК «Встановлення або поширення злочинного впливу» сприймається неоднозначно. З одного боку, загалом зрозумілими є закиди на адресу авторів цієї заборони через неузгодженість останньої з принципом юридичної визначеності і теоретичну можливість її інкримінування навіть у випадках романтизації і героїзації (зокрема засобами мистецтва) кримінальної субкультури. На цей аспект звертають увагу чимало дослідників [25, с. 76]. «Визначення злочинного впливу, яке міститься у п. 1 примітки до ст. 255 КК України, є невдалим і має недоліки, які роблять його беззмістовним та практично не застосовним... Окрім недоліків у визначенні поняття злочинного впливу в примітці до ст. 255 КК України, нова ст. 255-1 КК України містить також цілу низку інших суттєвих прорахунків, які унеможливають її застосування» [26, с. 55]. З іншого боку, цілком очевидно, що не може бути кримінального закону, в якому б всі норми були побудовані з дотриманням омріяної чіткості – без певної невизначеності не обійтися. Навіть більше: ЄСПЛ неодноразово наголошував на тому, що: не можна очікувати, щоб саме в законі були однозначно вирішені абсолютно всі питання; передбачуваність закону може витікати не

лише з його тексту, а й зі сталої практики його застосування, навіть якщо сам закон є певною мірою юридично недосконалим чи неповним; недостатня конкретність законодавчих формулювань може бути доповнена їх судовим тлумаченням, конкретизацією з урахуванням обставин справи.

До речі, матеріали судової практики, серед яких зустрічаються як обвинувальні, так і виправдувальні вироки, ухвалені за ст. 255-1 КК, засвідчують, що апокаліптичні прогнози-крайнощі окремих теоретиків, які заявляли, що ст. 255-1 КК взагалі не застосовуватиметься або ж, навпаки, буде застосовуватися занадто часто до поведінки, позбавленої суспільної небезпеки, не справдилися. Ст. 255-1 КК якщо і застосовується, то до представників криміналітету у своєму концентрованому та яскравому вигляді.

За таких обставин питання про доцільність вміщення у проєкт окремої заборони, присвяченої встановленню або поширенню злочинного впливу у тій частині, в якій така поведінка не охоплюється поняттям пособництва злочинному лідерству, потребує самостійного фахового розгляду, зокрема із залученням працівників Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, які у практичній площині опікуються цією проблематикою.

Проведене дослідження дає змогу зробити **висновки** про:

1) проблематичність розмежування злочинної організації та злочинної спільноти як суміжних форм співучасті *de lege lata* і безпідставність виокремлення злочинної спільноти як самостійної форми організованого злочинного об'єднання *de lege ferenda*;

2) загалом вдалість відбитого у проєкті позначення злочинного лідерства як своєїрідної організаційно-управлінської діяльності, що відтворює і розширює злочинну поведінку, є потрібною для консолідації злочинного середовища;

3) доцільність доопрацювання проєкту у частині: а) включення в його «гlossарій» визначення поняття злочинного впливу; б) відмови від вичерпного переліку діянь, що утворюють пособництво у вчиненні к. пр.; в) поширення поняття злочинного лідерства на інші, крім злочинних організацій злочинні об'єднання та осіб, які не входять до складу останніх; г) зміни ступеня тяжкості такого посягання, як звернення за використанням злочинного впливу;

4) необхідність фахового розв'язання проблеми криміналізації відмінного пособництва злочинному лідерству встановлення або поширення злочинного впливу.

Список використаних джерел

1. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану: наук.-практ. комент. / А. А. Вознюк, О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, С. С. Чернявський та ін.; за ред. А. А. Вознюка, Р. О. Мовчана, В. В. Чернея. Київ: Норма права, 2022. 278 с.

2. Мовчан Р. О. «Воєнні» новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми: монографія. Київ: Норма права, 2022. 241 с.
3. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Відповідальність за пособництво державі-агресору : проблеми кваліфікації та вдосконалення кримінального закону. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. № 2. С. 95–117.
4. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінально-правова заборона щодо незаконного використання гуманітарної допомоги: сумнівна законодавча новела. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2022. Вип. 2. С. 99–115.
5. Мовчан Р. О. Аналіз законодавчого рішення про посилення кримінальної відповідальності за мародерство. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 281–285.
6. Вознюк А. А. Актуальні питання кримінальної відповідальності учасників злочинної організації та злочинної спільноти. *Актуальні проблеми кримінального права: матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 18 листоп. 2021 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 51–56.
7. Вознюк А. А., Дудоров О. О., Чернявський С. С. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255, 255-1, 255-2, 255-3, 256 Кримінального кодексу України): науково-практичний коментар. Київ: Норма права, 2021. 130 с.
8. Кваша О. О. Організована злочинність в Україні: фактори глобалізації та воєнної агресії. *Правова держава*. 2022. Вип. 33. С. 476–487.
9. Вознюк А., Дудоров О. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою: аналіз законодавчих новел. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць* / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 21–31.
10. Околіт О. В. Злочинна спільнота як форма співучасті. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2021. № 3. С. 85–99.
11. Малюк В. В. Основні доктринальні підходи до визначення дефініції «злочинної спільноти». *Актуальні проблеми кримінального права: матеріали XI Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 20 листоп. 2020 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 306–309.
12. Бахуринська О. Поняття «злочинна спільнота»: проблеми правового та кримінологічного визначення. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 1. С. 190–195.
13. Кваша О. О. Вдосконалення законодавства у сфері протидії організованим формам злочинності: ілюзії та реальність. *Правова держава*. 2021. Вип. 32. С. 394–403.
14. Юртаєва К. В., Романів Р. Р. Компаративно-критичний аналіз положень КК України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 2. С. 220–232.
15. Фріс П., Фріс І. Про боротьбу зі злочинними спільнотами (нотатки на полях закону). *Юридичний вісник України*. 17–30 липня 2020 р. № 28–29.
16. Міневич О. І. Поняття та види правових помилок: загальнотеоретичне дослідження: дис. ... канд юрид. наук. Одеса, 2021. 237 с.
17. Крамаренко Ю. М., Скок О. С., Шевченко Т. В., Хашев В. Г. Сучасні питання протидії організованій злочинності в Україні та закордоном: монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 216 с.

18. Вознюк А. Протидія організованій злочинності в Україні: перспективи удосконалення кримінального законодавства. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 1. С. 176–194.
19. Речицький В. Критичний аналіз ст. 255 Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за злочини, вчинені «злочинною спільнотою» (станом на 22.07.2020). URL: <http://khpg.org/1595421303>
20. Нікітін А. О. Злочинний вплив та доцільність його збереження у новому Кримінальному кодексі України. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2021. Том 7. С. 44–51.
21. Орловський Р. С. Інститут співучасті в кримінальному праві України: дис. д-ра юрид. наук. Харків, 2019. 512 с.
22. Вирок Корольовського районного суду м. Житомира від 3 серпня 2022 р. у справі № 296/546/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105543713>
23. Вознюк А. А. Інститут співучасті в кримінальному правопорушенні в проєкті нового Кримінального кодексу України. *Проблеми впровадження нового Кримінального кодексу в правову систему України: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Харків, 7 квіт. 2021 р.) / редкол.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко, І. А. Вишневська; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Робоча група з питань розвитку кримін. права Коміс. з питань прав. реформи, Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права», Консулт. місія Європейського Союзу в Україні*. Харків: Право, 2021. С. 107–111.
24. Цибулін Т. Г. Кримінальна відповідальність за пособництво у вчиненні злочину: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 209 с.
25. Плукар В. В., Клебанюк В. О., Михайлишин Н. В. Кримінальна відповідальність за встановлення або поширення злочинного впливу. *Наше право*. 2022. № 3. С. 74–79.
26. Нікітін А. О. Щодо визначення поняття «злочинний вплив» у Кримінальному кодексі України. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2020. Том 6. С. 46–56.

References

1. Vozniuk, A. A., Dudorov, O. O., Movchan, R. O. Et al. (2022). Novelty kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy, pryiniati v umovakh voiennoho stanu: nauk.-prakt. koment / Vozniuk, A. A., Movchan, R. O., Cherniei, V. V. (Eds.). Kyiv: Norma prava (in Ukrainian).
2. Movchan, R. O. (2022). «Voienni» novelty Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: pravotvorchi ta pravozastosovni problemy: monohrafiia. Kyiv: Norma prava (in Ukrainian).
3. Dudorov, O. O., Movchan, R. O. (2022). Vidpovidalnist za posobnytstvo derzhavi-ahresoru: problemy kvalifikatsii ta vdoskonalennia kryminalnoho zakonu. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy – Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 2, 215–263 (in Ukrainian).
4. Dudorov, O. O., Movchan, R. O. (2022). Kryminalno-pravova zaborona shchodo nezakonnoho vykorystannia humanitarnoi dopomohy: sumnivna zakonodavcha novela. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka – Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenka*, 2, 99–115 (in Ukrainian).
5. Movchan, R. O. (2022). Analiz zakonodavchoho rishennia pro posylennia kryminalnoi vidpovidalnosti za maroderstvo. *Elektronne naukove vydannia «Analitichno-porivnialne pravoznavstvo» – Electronic scientific publication «Analytical and comparative jurisprudence»*, 1, 281–285 (in Ukrainian).
6. Vozniuk, A. A. (2021). Aktualni pytannia kryminalnoi vidpovidalnosti uchashnykiv zlochynnoi orhanizatsii ta zlochynnoi spilnoty. *Aktualni problemy kryminalnoho prava – Actual problems*

- of criminal law. Materialy XII Vseukr. nauk.-teoret. konf., prysviach. pamiati prof. P. P. Mykhailenka (Kyiv, 18 lystop. 2021 r.). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav, 51–56 (in Ukrainian).
7. Vozniuk, A. A., Dudorov, O. O., Cherniavskiy, S. S. (2021). Kryminalna vidpovidalnist za zlochyny, vchyneni zlochyntoiu spilnotoiu (statti 255, 255-1, 255-2, 255-3, 256 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy): nauko-vo-praktychnyi komentar. Kyiv: Norma prava (in Ukrainian).
 8. Kvasha, O. O. (2022). Orhanizovana zlochynnist v Ukraini: faktory hlobalizatsii ta voiennoi ahresii. *Pravova derzhava – Constitutional State*, 33, 476–487 (in Ukrainian).
 9. Vozniuk, A., Dudorov, O. (2021). Kryminalna vidpovidalnist za zlochyny, vchyneni zlochyntoiu spilnotoiu: analiz zakonodavchykh novel. Mykolaiv: MIP NU OIU, 21–31 (in Ukrainian).
 10. Okolit, O. V. (2021). Zlochynna spilnota yak forma spivuchasti. *Visnyk Penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy – Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine*, 3, 85–99 (in Ukrainian).
 11. Maliuk, V. V. (2020). Osnovni doktrynalni pidkhody do vyznachennia definitivnoi spilnoty». *Aktualni problemy kryminalnoho prava – Actual problems of criminal law*. Materialy XI Vseukr. nauk.-teoret. konf., prysviach. pamiati prof. P. P. Mykhailenka (Kyiv, 20 lystop. 2020 r.). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav, 306–309 (in Ukrainian).
 12. Bakhurynska, O. (2020). Poniattia «zlochynna spilnota»: problemy pravovoho ta kryminolohichnoho vyznachennia. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 1, 190–195 (in Ukrainian).
 13. Kvasha O. O. Vdoskonalennia zakonodavstva u sferi protydii orhanizovanykh formam zlochynnosti: iluzii ta realnist. *Pravova derzhava – Constitutional State*, 32, 394–403 (in Ukrainian).
 14. Yurtaieva, K. V., Romaniv, R. R. (2020). Komparatyvno-krytychnyi analiz polozhen KK Ukrainy shchodo vidpovidalnosti za zlochyny, vchyneni zlochyntoiu spilnotoiu. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy – Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 2, 220–232 (in Ukrainian).
 15. Fris, P., Fris, I. (2020). Pro borotbu zi zlochynnymy spilnotamy (notatky na poliakh zakonu). *Yurydychnyi visnyk Ukrainy – Legal Bulletin of Ukraine*, 28–29 (in Ukrainian).
 16. Minevych, O. I. (2021). Poniattia ta vydy pravovykh pomylok: zahalnoteoretychne doslidzhen- nia. *Candidate's thesis*. Odesa (in Ukrainian).
 17. Kramarenko, Yu. M., Skok, O. S., Shevchenko, T. V., Khashev, V. H. (2022). Suchasni pytan- nia protydii orhanizovani zlochynnosti v Ukraini ta zakordonom: monohrafiia. Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav (in Ukrainian).
 18. Vozniuk, A. (2020). Protydii orhanizovani zlochynnosti v Ukraini: perspektyvy udoskonalen- nia kryminalnoho zakonodavstva. *Penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy – Bulletin of the Peniten- tiary Association of Ukraine*, 1, 176–194 (in Ukrainian).
 19. Rechytskyi, V. (2020). Krytychnyi analiz st. 255 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo vstanovlennia vidpovidalnosti za zlochyny, vchyneni «zlochyntoiu spilnotoiu». URL: <http://khpg.org/1595421303> (in Ukrainian).
 20. Nikitin, A. O. (2021). Zlochynnyi vplyv ta dotsilnist yoho zberezhen- nia u novomu Kryminal- nomu kodeksi Ukrainy. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky – Scientific notes of NaUKMA. Legal sciences*, 7, 44–51 (in Ukrainian).
 21. Orlovskiy, R. S. (2019). Instytut spivuchasti v kryminalnomu pravi Ukrainy. *Doctor's thesis*. Kharkiv (in Ukrainian).
 22. Vyroky Korolovskoho raionnoho sudu m. Zhytomyra vid 3 serpnia 2022 r. u spravi № 296/546/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105543713> (in Ukrainian).
 23. Vozniuk, A. A. Instytut spivuchasti v kryminalnomu pravoporushenni v proiekti novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy. *Problemy vprovadzhennia novoho Kryminalnoho kodeksu v*

pravovu systemu Ukrainy – Problems of introducing the new Criminal Code into the legal system of Ukraine. Materialy mizhnar. nauk. konf. (m. Kharkiv, 7 kvit. 2021 r.). Kharkiv: Pravo, 107–111 (in Ukrainian).

24. Tsybulin, T. H. (2016). Kryminalna vidpovidalnist za posobnyctvo u vchynenni zlochynu. *Candidate's thesis*. Kyiv (in Ukrainian).
25. Plukar, V. V., Klebaniuk, V. O., Mykhailyshyn, N. V. (2022). Kryminalna vidpovidalnist za vstanovlennia abo poshyrennia zlochynnoho vplyvu. *Nashe parvo – Our right*, 3, 74–79 (in Ukrainian).
26. Nikitin, A. O. (2020). Shchodo vyznachennia poniattia «zlochynnyi vplyv» u Kryminalnomu kodeksi Ukrainy. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky – Scientific notes of NaUKMA. Legal sciences*, 6, 46–56 (in Ukrainian).

Olexandr Dudorov, Roman Movchan. Criminal legal countermeasure of the activities of organized criminal associations: analysis of legislative amendments, determination of perspectives

The article is devoted to the analysis of certain provisions of the Law of Ukraine dated June 4, 2020 «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Liability for Crimes Committed by a Criminal Community» and related to these legislative amendments to the provisions of the draft Criminal Code of Ukraine.

The relationship between such related forms of complicity as a criminal organization and a criminal community is highlighted; argues for the inexpediency of singling out a criminal community as an independent form of an organized criminal association. The advantages and disadvantages of the provisions of the potential criminal law (the draft of the new Criminal Code of Ukraine) devoted to criminal leadership, participation in a criminal assembly, and appeals for the use of criminal influence are clarified. In particular, the expediency of finalizing the draft of the Criminal Code of Ukraine in part: a) including in its «glossary» the definition of the concept of criminal influence; b) the spread of the concept of criminal leadership to other, except criminal organizations, criminal associations and persons who are not members of the latter; c) changes in the degree of severity of such an offense as applying for the use of criminal influence. At the same time, the success of the designation of criminal leadership reflected in the draft of the new Criminal Code of Ukraine as a kind of organizational and management activity that reproduces and expands criminal behavior is necessary for the consolidation of the criminal environment.

The need for: 1) a professional solution to the problem of criminalization of the establishment or spread of criminal influence in the part in which such behavior is not covered by the concept of aiding and abetting criminal leadership was noted; 2) waiver of the exhaustive list of acts that constitute aiding and abetting the commission of a criminal offense.

Keywords: *organized crime, organized group, criminal organization, criminal community, criminal influence, aiding and abetting, complicity, criminal law opposition.*